

grueles

Een uitgave van de Stichting **Grueles** | september 2013 | jaargang 33 | nr. 3

Gronsveld (Z.L.) Dorpsgezicht

grueles

www.grueles.nl

gruelles

Een uitgave van de Stichting **Gruelles** | september 2013 | jaargang 33 | nr. 3

Bij de voor- en titelpagina: Rijksweg Gronsveld, onder in het dorp.

© Copyright Stichting Grueles - www.grueles.nl

Abonnementenadministratie: Brikkenoven 1, 6247 BG Gronsveld. Tel. 043 - 408 3288. *Secretariaat:* Rijksweg 92, 6247 AK Gronsveld. Tel. 043 - 408 2880.

U kunt zich abonneren op ons tijdschrift door € 13,50 over te maken op Rabobank rek.nr. 11.75.15.000 of ING 2535375 t.n.v. Stichting Grueles. Losse nummers € 4,-.

VOORWOORD

“I have a dream”

Een wereldberoemde uitspraak van Martin Luther King, waarmee hij zijn rede in 1963 in Washington voor 200.000 mensen begon. Zijn woorden en zijn droom inspireren velen tot op heden. Een stuk dichter bij huis had een van onze scribenten ook een droom. Toen ik tijdens een redactievergadering het stuk dialect hardop las, kreeg ik ‘n sjevraoj’ en was ik verheugd met het feit dat we zulke talentvolle schrijvers hebben en dat we zo’n prachtig dialect kennen.

Als ik denk aan talent dat ik recent om me heen heb gezien, zijn er een aantal zaken waaraan ik meteen moet denken. Deze zomer heb ik een concert van André Rieu bezocht, die het talent heeft om het hele Vrijthof te laten dansen op zijn muziek. Zelfs de ‘Roey’ en de ‘Blaw’ die zich tot de ‘beste harmonieën van de wereld’ mogen rekenen, kwamen in mijn gedachten naar voren. Maar ook die hoogleraar van de universiteit van Maastricht die de eerste hamburger van stamcellen wist te maken, kun je als zeer talentvol beschouwen. Maar om talent aan te treffen, hoeven we niet over onze dorpsgrenzen heen te kijken.

Waar bijvoorbeeld veel talent bij elkaar kwam, was bij de uitvoeringen van het toneelstuk ‘De Riékshierlikhèid’ bij het kasteel van Rijckholt. Honderden bezoekers hebben mogen

genieten van de talentvolle acteurs die onze dorpen rijk zijn. Mocht Joop van den Ende nog op zoek zijn naar een arrogante kapitein, een stomdronken uitbater of een smoorverliefde dienstmeid, dan weet hij waar hij moet zijn. Maar ook alle andere hoofd- en bijrollen en zelfs de pikgrage ekster verdienen zeker de complimenten. Uiteraard was dit alles niet mogelijk zonder de mensen die het talent hebben om te regisseren, componeren, musiceren, organiseren, fotograferen, grimeren en figureren.

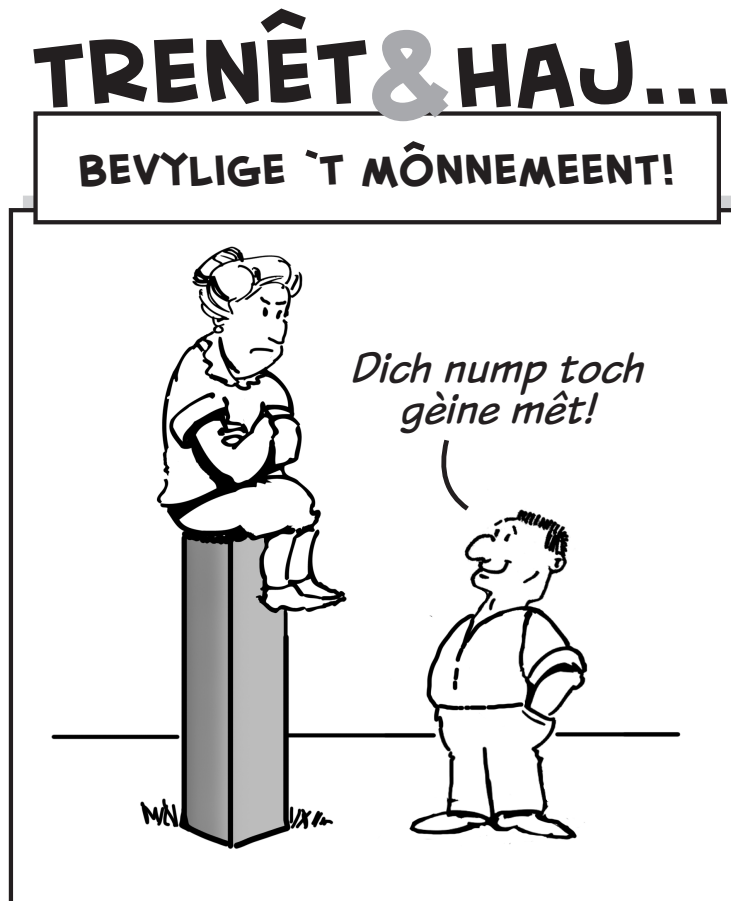
In ‘Kên d’r hön nog?’ kunt u lezen over een talentvol musicus uit Gronsveld, wiens muziek over de hele wereld werd beluisterd. De leden van de sectie Natuur hebben de gave (voor deze keer dan) om, waar menigeen alleen een struik of een vogel ziet, te spreken van ‘zoom-vegetatie’ en een ‘spotvogel’. Ditmaal vertellen ze ons over een stukje natuur waar ik al enkele keren langs gelopen was, maar dat ik nog nooit had bezocht. Een bezoekje kan ik u zeker aanraden. De liefhebbers van historie kunnen verder lezen over de Romboutskapel en de ‘heren’ van Rijckholt, die vooral het ‘talent’ hadden om de dorpsgenoten het leven zuur te maken.

Ik denk dat we wel mogen concluderen dat er voldoende talent in Gronsveld en Rijckholt te vinden is. Hopelijk blijft het huidige talent voor ons bewaard en is er voldoende aanwas van aanstormend talent.

Dan zijn wij verzekerd van artikelen om in Gruelles te plaatsen en kunt u deze hopelijk met veel plezier blijven lezen.

Mochten er lezers zijn die het talent hebben om te bekritisieren, manipuleren, irriteren, speculeren, delegeren of hiberneren en zich gepasseerd voelen: "Meld u bij Gruelles, wie weet wat we voor elkaar kunnen betekenen?!"

Fons van de Weerd

DIALECT

'nen Droïim

Wie awwer 'nne mêns wörd, wie mie 'r uüver vreuger drûimp.

Zoe kaom ich 'n tiédsej geliéje mêt d'n ôtô vaan Èisde op Groéselt aon geväore. Ich duddelde iés doer Riékelt en doûw tot ién Groéselt aon de kèrk. "t Wäor of ich iénens ién 'nnen droïim te-récha kaom dè zich aofsjpèulde oonder ién 't duerp, de Peen, oe ich geboëre been.

Ich leep ies langs 't hoés van Lakro oe ste neet nao doerfs te lore, en mer gaw 'nnen trèj helder leeps. Get wyjer sjtoûng Bèr van den Dobbele mêt 'nne sjtek op ôs te waachte ater de poert, òm ôs eng oét te druge es vuur 'm weer 'ns hawwe oétgedaag. Zjang Myngels zaot op 't terras vuur z'ne kaffee en griémelde get. Zjus of er plezeer draon haw dat Bèr gèine vaan ôs te pakke kôs kriége. Daan haws te 't weenkelke van Lena van d'n Haos, oe ste sjmuerges vreug al heen vègdes vuur de pot sjrôp te laote völle, oe ste oonderwèg de lêste rêskes haws oétgelek.

't Aad hoés vaan Pootsj haw e klejn böske denëve en draachter. De kôs 't neet laote vuur dao 'ns éffe doer te loupe. Es ste havverswèg get hoers ritsele, bysdes te vaan d'n angs ién eng vetès, de sjtraot op.

Ich loorde tièngen 'nne groete witte giével op, oe Lena van Siémeke doer e hiel klejn ruútsje 't getske op loorde vaan d'n Dikke en de Lang Lies. Wat haw vuür dy érm pryje vreuger de

sjtupe op 't liéf gejaog es vuur saoves op de dèur goûnge hoûwe, en daan sjäoterend 't getske op sjtörmde. Af en toûw haw de Lang Lies gelök en sjtoûng ze mêt 'nne sjték aterdoer bié 't hûiske. Ze versopde dich daan eng oedoer't sjäotere uüver goûng ién joonke.

Miet van de Roes kaom mêt 't mèilkwègelke oét de poert en trok de sjtraot aof, richting de Sjlak ién, naokoëme doer Annie en Merie van Geel dy d'n Êckelderwèg op môste.

Anna van Pietsje kaom doer de göt op loupe. Ze zaagte dat dy geng sjtraotbelasting betaolde en daovuur doer de göt môs loupe.

Ich zaog wie Bèr van Bèrchmans Trûija van de Beuk eng wäor aon 't iénsjödde. Wie vuur mêt e päor joûnges langs kaome, zaag Bèr tièngen ôs: "Ich wed dat dier dy muete neet oppe ker geluch kryt. "Dat zoûw vuur hëum waol 'ns laote zién! Vuur luchden ôs bekaans 'n bruük, mer v'r krège ze drop. "Dat haw ich noé noets gedaach", griémelde Bèr. Gruutsj leep v'r wyjer. Bèr vrèf zich ién z'n han en zaag tiènge Trûija: "Dat hôf ich neet mie te doén, dat heb ich 'm good gelap."

Ich voërt wyjer en kaom weer bié m'n èige. Ich kôs nog zjus sjtoppe ater 'nne witten ôtô mêt roej sjtriépe. "Politie" sjtong op e bloûw bordsje. Verwoonderd, of ich zjus oét 'n èij kaom, loorden ich hön aon. "Meneer, u reed te hard. Het is hier een 30-kilometer zone." Ich kôs dat neet begriépe. Ich haw zoevèul gezièn en dat gaans sjtök haw ich ater de mèilkwègelkes

gevöore. Dy goën toch noets geng dértig!
 Nao get geklasjeneer krèg ich e persés van 40
 euro. Ich wäor vuur te verèkke en daag bié m'n
 èige: "Riékswég, wäors te mer gewoen
 Duerpsjtraot blève."

Gesjaggerneerd goûng ich ateröm hèivers. Wie
 ich bié ôs kaom vertelden ich 't tiënge Annie,
 m'n vroûw. "Zjus good", zaag dy, "drûime môs te
 ién bed en neet es te ién d'n ôtô veurs." Ich haw
 al sjiéit dat ich 't gezaag haw, meh geliék haw
 ze.

't Wäor 'nen deuren droüm, dè mesjiens mer e
 päor minute gedoord haw. Toch been ich bly
 dat ich 'm gehad heb.

Frans van Jôp

Tekening: Hans Mulder

Dialect

De piépel en de bläojermoés

De piépel en de bläojermoés
 Die zuús ste zélde bièèn
 Ze hebbe allebej twie vluügelkes
 En zién verleeft op èin
 Ze koëme zich eleng mer tiënge
 Bié 't valle van de naach
 't Piépelke gèit daan sjlaope
 En de bläojermoés hêlt de waach
 Ze wêlle gên goën trouwe
 Òm säome e nêske te boûwe
 Meh dè wejjert gèit neet op
 Want daan sjtèit de neteur
 gaans op zién kop
 Perbeer hön dat mer 'ns oét te legke
 mêt good fetsoén
 Mesjiens dat vuur dao oets nog 'ns get
 aon kênne doén

Gemma Brouwers-Janssen

Tekening: Ina van de Weerd

10 jaar Mescher Plukbos

“Begin 2000 besloot de gemeenteraad van Eijsden om, ten behoeve van de realisering van bos en natuur in onze gemeente, een samenwerkingsovereenkomst aan te gaan met de Stichting het Limburgs Landschap. Directe aanleiding hiervoor was de noodzaak om te komen tot de realisatie van bos en natuur in relatie tot het nieuwe bedrijventerrein Eijsden-Maastricht. Een projectcoördinator is aangesteld om onder andere te komen tot een Groenstructuurplan waarin mogelijke ontwikkelingen voor langere termijn op Eijsdens grondgebied ten aanzien van de realisatie van bos en natuur geschetst zijn. Met de vaststelling van dit Groenstructuurplan wordt in feite de basis gelegd voor de ruimtelijke invulling van de structuur voor bos en natuur in onze gemeente.” Citaat uit het Voorwoord van het Groenstructuurplan Buitengebied Gemeente Eijsden Juni 2003 van A.M.A.J. Spauwen, Wethouder Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu.

In feite kwam het erop neer dat als gevolg van de realisatie van het bedrijventerrein Eijsden-Maastricht Provincie Limburg met beide gemeenten een natuurcompensatieplan overeenkwam ter grootte van 17,6 ha op Eijsdens grondgebied. Maastricht kreeg ook een verplichting die resulteerde in een uitbreiding van het Millenniumbos op de Cannerberg. Daarnaast nam gemeente Eijsden nog een extra inspanningsverplichting op zich om aanvullend 15,2 ha bos te realiseren ten zuiden van het toekomstige bedrijventerrein, dit met financiële ondersteuning van provincie en gemeente Maastricht.

In het Groenstructuurplan is deze compensatie vertaald als zoekgebieden bos en natuur in de volgende nieuwe groenstructuren:

1. Een bos-zone van 20 ha ten zuiden van het bedrijventerrein Eijsden-Maastricht
2. Natte opgaande natuurelementen tussen 5 en 10 ha ten westen van Gronsveld en Rijckholt in de laaggelegen potentiële kwelzone
3. 23 tot 28 ha bos in de omgeving van de voormalige Zinkwitfabriek
4. Het (in 2003) reeds gerealiseerde Mescher Plukbos
5. Een bos-zone aan de zuidkant van het Caestertveld en bij de A2 met in totaal 15 tot 20 ha aan bouselementen

Natuur

In grote lijnen kan gesteld worden dat op het gesaneerde deel van het Zinkwitterrein ca. 10 ha en het Mescher Plukbos ter grootte van 7 ha is gerealiseerd. Voor het overige zijn als het ware enkele rafelranden beplant en zit verdere uitvoering al of niet nog in de planfase.

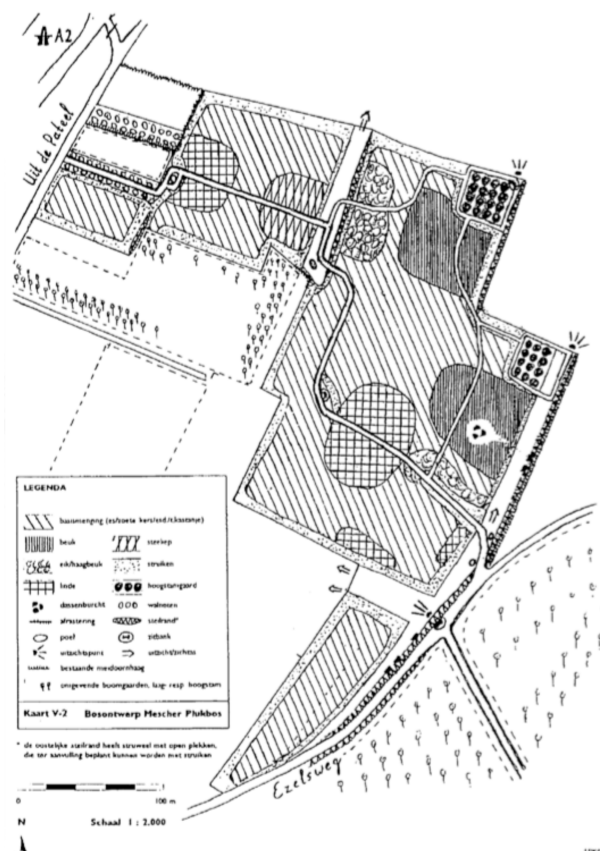
Tot zover de inleiding naar het werkelijk onderwerp van dit artikel, 10 jaar Mescher Plukbos. Als vaste lezer van dit periodiek bent u van ons gewend dat wij altijd schrijven over onderwerpen die handelen over de natuur in en om Gronsveld en Rijckholt. Mesch lijkt dan te ver weg, maar bedenk wel dat het Mescher Plukbos er is gekomen ter compensatie van het gemis van een stukje "Groéselt aon de Maos". Bovendien ligt het binnen loopafstand en maakt menige Gronsveldse wandelaar wel eens gebruik van de route door het Mescher Plukbos. Daarnaast kan gesteld worden dat het Mescher Plukbos als natuurgebied in ontwikkeling een ruimere aandacht verdient dan het nu krijgt. Nu, als het ware ter gelegenheid van het eerste decennium, krijgt het Mescher Plukbos aandacht in de vorm van dit artikel.

In het Groenstructuurplan is het Mescher Plukbos in een afzonderlijke bijlage beschreven inclusief bosontwerpplan en beplantingslijst. Bij de situering is rekening gehouden met de ligging in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en wordt het Mescher Plukbos gezien als een stapsteen van het Savelsbos naar het Maasdal, een

vitaal onderdeel in de zuidelijke verbindingzone van de EHS. Bij het ontwerp en de aanleg van het bos heeft men zich laten leiden door de door Stichting Bos en Hout Wageningen vastgelegde principes van geïntegreerde bossen en geïntegreerd bosbeheer. Bij een geïntegreerd bos is het de bedoeling dat een bos zo snel mogelijk na aanleg aantrekkelijk is voor bezoekers, ruimte biedt voor natuurontwikkeling en een basis legt voor toekomstige houtproductie. De uitdaging bij de aanleg van een geïntegreerd bos is om alle functies waarvoor is gekozen een plaats te geven en om van al deze functies een zo hoog mogelijk resultaat te krijgen. Stichting Hout en Bos heeft een aantal "bouwstenen" bedacht die toegepast kunnen worden om het gewenste resultaat zo snel mogelijk te bereiken. Enkele van de belangrijkste bouwstenen zijn:

- Gevarieerde bosstructuur
- Mengen van boom- en struiksoorten
- Inheemse soorten
- Open plekken
- Bosranden
- Dood hout
- Toegankelijkheid
- Snel een bosbeeld
- "Bomen in rijtjes" voorkomen

Bij de aanleg van het Mescher Plukbos zijn een aantal van deze bouwstenen toegepast met als doel de natuur- en belevingswaarden zo snel mogelijk op het niveau van een ouder, reeds

Uitgevoerd ontwerp Mescher Plukbos.

bestaand bos te brengen. Bijvoorbeeld door bij het mengen van boom- en struiksoorten exemplaren van verschillende omgang te gebruiken waardoor sneller een bosbeeld ontstaat. Ook bijvoorbeeld door het gebruik van inheemse soorten. Inheemse bomen en struiken dragen immers meer bij aan de biodiversiteit dan uit-

heemse soorten, omdat er meer organismen aan gebonden zijn. Zo zijn er op de inheemse eik, wilg en berk meer dan 300 planten-etende insectensoorten gevonden en op de geïntrodeerde soorten Amerikaanse eik, plataan en robinia minder dan 30 soorten. Naast het gebruik van inheemse soorten krijgt de toepassing van oorspronkelijk genetisch plantmateriaal steeds meer aandacht bij de aanleg van nieuwe bossen. Veel inheemse soorten worden opgekweekt uit goedkoop zaad uit Zuid- en Oost-Europa. Dat zijn gebieden met een ander klimaat. Het importmateriaal heeft dan ook andere erfelijke eigenschappen en is minder aangepast aan de Nederlandse groeiomstandigheden. Onze insecten zijn bijvoorbeeld aangepast aan de bloei- en vruchttijden van bomen en struiken van oorspronkelijk genetisch materiaal. Door Staatsbosbeheer en Bronnen Bomen is een netwerk van kwekers opgezet dat zich gespecialiseerd heeft in het kweken en verspreiden van oorspronkelijk genetisch plantmateriaal. Aardig om te weten is dat het Mescher Plukbos voor een groot deel is aangeplant met dit oorspronkelijk genetisch plantgoed. Volgens de orderbevestiging van Bronnen Bomen totaal 22.800 stuks aan bomen, boompjes en struiken. Kosten € 12.295,--.

Tevens is het bos als het ware geïntegreerd in het landschap, kleinschalig met diverse bosachtige landschappen met afwisseling tussen open en dicht, met ecologisch interessante situaties

Natuur

door de vele bosranden waardoor veel ruimte ontstaat voor bloemrijke zoomvegetaties. Na verloop van tijd is er ook plaats voor dood hout, ontstaat er variatie in bosstructuren en kunnen zich min of meer natuurlijke bosgemeenschappen ontwikkelen.

Het Mescher Plukbos is een op de westhelling van het Mescher hoogterras gerealiseerd 7,12 ha groot gemengd loofbos. De naam is afgeleid van het nabijgelegen Mesch en de functie die het bos mede moet vervullen. Bezoekers kunnen er in het oogstseizoen vruchten plukken of rapen. Daarom is bij de bosaanleg gekozen voor soorten met eetbare vruchten zoals tamme kastanjes, walnoten en hazelnoten. De wandelpaden lopen langs plekken waar walnoten en kastanjabomen staan en langs zichtassen gericht op onder andere het naburige Savelsbos en het dal van de Maas.

Als het Mescher Plukbos zich over een aantal jaren verder heeft ontwikkeld, zal het met zijn open plekken, opgaand bos en goed ontwikkelde zoomvegetaties een versterking van de Eijdsense natuur opleveren. Nu broedt er al grasmus, vink, zwartkop, winterkoning, roodborst, tjiftjaf, geelgors, groenling, merel, zanglijster, staartmees en houtduif. Er zijn zelfs twee territoria van de spotvogel vastgesteld. Broedvogels van de naaste omgeving, zoals de grote bonte specht, groene specht, koolmees, pimpelmees, buizerd, torenvalk en sperwer gebruiken het bos als foerageerplek. Zelfs een

6 februari 2003.

jagende boomvalk is er deze zomer waargenomen. Ook vele vlinders profiteren van de bloeiende ruigte die in het gebied voorkomt. Dassen uit de berm naast de Ezelsweg en uit nabijgelegen burchten foerageren er in de nazomer en herfst ongetwijfeld al op de gevallen herfstvruchten en het ree wordt er het hele jaar door regelmatig aangetroffen.

De naam van het bos sluit tevens aan bij het fruitteeltkarakter van de omgeving. Echter, een aantal van de oorspronkelijk geplande soorten is niet aangeplant, juist met het oog op de fruitteelt. Dit ter voorkoming van mogelijk infectiegevaar met bacterievuur.

Begin 2003 is het bos conform aangepast ontwerp aangeplant en heeft Stichting Limburgs Landschap het in eigendom gekregen. De percelen waren voorheen in eigendom van gemeente Eijsden en Waterleiding Maatschappij Limburg. Op 6 februari 2003 werd door de leerlingen van de groepen 7 en 8 van de basisscholen De Cramignon uit Eijsden en Sint-Martinus uit Gronsveld de laanbomen langs beide ingangen geplant en werd het naambord aan de ingang feestelijk onthuld. Die eer viel te beurt aan Gedeputeerde van Provincie Limburg, Odile Wolfs. Het bos was klaar voor een onstuimige groei.

6 februari 2003.

6 februari 2003.

En die onstuimige groei is er gekomen! Iedereen die nu het gebied bezoekt kan dit met eigen ogen vaststellen. Waar 10 jaar geleden nog sprake was van een kale helling heb je nu al het idee dat er eens flink gesnoeid mag worden. De rijke lössbodem is mede verantwoordelijk voor die groei maar zeker ook de keuze voor de boomsoorten die op deze bodem toepasbaar zijn. Bij de aanleg is gekozen voor een basismenging van es, gewone esdoorn, zoete kers en tamme kastanje. Daarnaast is winterlinde,

Natuur

steeliep (resistent tegen iepenziekte), zwarte populier, beuk, zomereik, wintereik, haagbeuk, en walnoot groepsgewijs aangeplant. Aan de randen van het bos zijn struikvormers aangeplant. Zo staan daar naast algemene soorten als veldesdoorn, gelderse roos, hazelaar, sleedoorn en rode kornoelje ook nog vijf verschillende rozensoorten, mispel en kardinaalsmuts. Die groepsgewijze aanplant en variatie in groepsgrootte zorgen er voor dat je al wandelend door het plukbos steeds het gevoel hebt in een ander bos te lopen. Deels is er voor gekozen de randen van de beschikbare percelen niet te beplanten maar open te houden voor zoomvegetatie. Dit heeft als gunstig effect dat de op grotere afstand gehouden bosrand voor minder schaduwwerking op de naastgelegen landbouwgronden zorgt en dat er voor de bezoeker ruimte blijft om te kunnen genieten van de mooie vergezichten. Die onstuimige groei zette mij wel op een dwaalspoor. Ik maak als afgevaardigde van Stichting Gruelles deel uit van de Technische Commissie Groen en het Landschapsontwikkelingsplan van gemeente Eijsden-Margraten. Een van de doelstellingen van onze stichting is het bewaren van ons cultureel erfgoed. Hiertoe rekenen wij ook de zogenaamde hakhoutcultuur, het op gezette tijden oogsten van geriefen hakhout. Tijdens het laatste onderhoud van de Technische Commissie Groen op 17 april dit jaar werd een idee over hakhoutcultuur in het kader van onderhoud en beheer van openbaar

Ingang aan de Ezelsweg, augustus 2005.

Ingang aan de Ezelsweg, augustus 2013.

groen geopperd. De verantwoordelijke wethouder had wel oren naar dit idee maar naar eigen zeggen geen gronden ter beschikking die daarvoor in aanmerking komen. Er werden wel mogelijkheden gezien dit te combineren met enig

Ingang Uit de Pateel, augustus 2013.

Ligweide met tamme kastanje, juli 2013.

onderhoud in het Mescher Plukbos. Dat kan wel wat onderhoud gebruiken, was de mening van de vergadering. Maar dat kan niet zonder inbreng en medewerking van Stichting Limburgs Landschap. Stichting Grueles kreeg van de vergadering het verzoek een oriënterend ge-

sprek met Limburgs Landschap te arrangeren. Van Limburgs Landschap werd al snel bericht ontvangen dat men bereid was hierover te praten en dat er eerst eens een inventariserend gesprek op locatie zou plaatsvinden. Daarvoor werd doorverwezen naar Carlo van Seggelen, de districtsbeheerder Zuid-Limburg van Stichting Limburgs Landschap. De afspraak vond uiteindelijk plaats op 28 juni.

Voorafgaand aan dit bezoek op locatie en om goed beslagen ten ijs te komen heb ik samen met Piet Huveners, eveneens lid van onze Sectie Natuur, het bos bezocht. Piet heeft immers bosbouw gestudeerd en weet van de hoed en de rand. Ik was in de veronderstelling dat Piet mijn mening over achterstallig onderhoud en dunnen wel zou delen maar dat pakte totaal anders uit. Hij gaf vooraf toe het gebied niet te kennen en naar mate we verder het bos doorkruisten raakte hij steeds meer en meer onder de indruk van wat hij zag. Zichtbaar onder de indruk! Hij zag processen die ik niet zag, hij zag natuurlijke selectie in diverse stadia en hij had overal een verklaring voor. Van geïntegreerde bossen en de betekenis daarvan had ik nog nooit gehoord. De principes en de voordelen van het geïntegreerde bostype zag Piet meteen. "Dunnen? Geen sprake van! Als er al sprake is van dunnen, dan pas zeker over een jaar of acht of nog later." Hoe meer Piet hierover vertelde, hoe meer zicht ik kreeg op die principes van geïntegreerd bosbeheer, een van de

Gevlekte orchis, juni 2013.

pijlers waarop dit bos is gebaseerd, zo is mij later gebleken. Kortom, ik kreeg zo langzamerhand een andere kijk op het bos en er ontstond bij mij als het ware ruimte om andere dingen te zien. Zo ontdekten we tijdens dat bezoek bloeiende teunisbloemen, kaardenbol, tientallen nog niet in bloei staande breedbladige wespenorchissen en twee mooie exemplaren van de gevlekte orchis. Die stonden wel in bloei. Ik ging de 28ste juni met een ander gevoel naar de afspraak met Carlo van Seggelen. Piet Huveners was daar tot mijn genoegen ook bij aanwezig. Na een korte introductie over de aanleiding en het doel van ons bezoek nam

Carlo het initiatief subtiel over en kwam hij uiteindelijk al snel op het spoor terecht dat Piet enkele dagen eerder ook al schetste. Binnen enkele minuten ging het gesprek voort tussen twee heren die voor bosbouw doorgeleerd hebben. Het ging over de keuze van de aanplant, over de dynamiek van zo'n gevarieerd bos in eerste aanleg en wat de toekomstverwachtingen zijn, wat er eventueel aan onderhoud of beheer gedaan kan worden en wat er vooral niet moet gebeuren. Ik kon er alleen maar mee instemmen. Voor hakhoutcultuur als vorm van onderhoud is het bij het Mescher Plukbos nog veel te vroeg. Dat was een van de

Zoomvegetatie, juni 2013.

conclusies en dit oorspronkelijke idee was dus van de baan. Carlo van Seggelen had voor dat idee wel nog een opening. In een ander gebied, dat wel, maar daarover later wellicht meer. In 2009 heeft Limburgs Landschap met steun van de Nationale Postcodeloterij en de Stichting Robur een fraaie hoogstamboomgaard met oude kersen- en perenbomen kunnen aankopen. Deze boomgaard ligt aan de Ezelsweg, pal tegenover de oostelijke ingang van het plukbos. Ook deze boomgaard is voor het publiek vrij toegankelijk en fruit mag er uiteraard vrijelijk geplukt worden.

Met deze hoogstamboomgaard erbij, zijn brede en smalle paden, sommige voorzien van laanbomen als walnoot en tamme kastanje, twee hoogstamboomgaarden tamme kastanje, brede kruidenrijke zoomvegetatie met een veelvoud aan insecten en een rijk begroeid talud ter af-

scherming van de Ezelsweg is het beeld compleet. Compleet? De bodem, het microklimaat dat er heerst en de plantenkeuze zorgen voor zo'n enorme dynamiek dat er nooit sprake kan zijn van "compleet". Hoogstens van compleet anders. En om dat te kunnen zien en te ervaren, moet je er wel voor open staan. En wat dat laatste betreft ben ik ten aanzien van het Mescher Plukbos een ervaring rijker geworden.

Hub. Reumers

Met dank aan Edmond Staal, Carlo van Seggelen van Limburgs Landschap

Bronvermelding;

F.P.Kapsenberg, 2003. Groenstructuurplan Buitengebied Gemeente Eijsden
Patrick Jansen et al. 2001. De aanleg van geïntegreerde bossen

WIE ÊS 'T TOCH MËT

Rik Goessens

Hoe lang heb je in Gronsveld gewoond?
Ik ben geboren in het ziekenhuis te Maastricht op 15 juli 1971 en opgegroeid in Gronsveld. Ik woonde tot 1977 in de Van Caldenborghstraat op nummer 33, daarna verhuisden we naar Brikkenoven 9, waar mijn ouders Henri en Corrie nog steeds wonen. Ik had een onbezorgde jeugd en speelde veel in het Savelsbos en de omringende weilanden en hing als puber rond in het Europapark. Later ging ik vaak met vrienden naar disco The Joy in Cadier & Keer of naar The Rummers in Maasmechelen.

Aan wie of wat bewaar je nog leuke herinneringen?

Bij SCG hadden we een echt vriendenelftal. Het klikte onderling, we speelden een serieuze pot en hadden het ook na afloop heel gezellig. Hoogtepunt was ons kampioenschap met de A1 jeugd in 1988 toen Jérôme Houten ons trainde. Daarnaast zijn er nog legio mooie herinneringen: de lagere school, scouting waarvan ik lid ben geweest vanaf de welpen t/m de verkenners, en uiteraard de Bronk, de traditie die ik letterlijk met de "pap"-lepel heb binnen gekregen.

Wanneer en waarom heb je Gronsveld verlaten?

Nadat ik mijn HAVO-diploma aan het Jeanne d'Arc college had behaald (1988) vertrok ik naar

V.l.n.r. Tom Hilligers, Bas Peusens, Rik en Koen Goessens

Tilburg voor mijn studie aan de Academie voor de Journalistiek. Vanaf 1989 heb ik dan ook in die omgeving gewoond totdat ik in 1995 voor mijn werk naar Amsterdam verhuisde.

Wat doe je tegenwoordig?

Omdat het moeilijk bleek om redactioneel werk te vinden, solliciteerde ik in 1995 bij een middelgroot Amerikaans bedrijf dat zelfklevend kunststof materiaal aan drukkerijen in Europa en het Midden-Oosten levert. Die bedrijven maken er op hun beurt labels van voor elektronica, witgoed, farmaceutische industrie, tele/dacocom en automotive industrie.

Hier werk ik nu als salesmanager met zeven vertegenwoordigers in Europa. Ander werk dan waarvoor ik gestudeerd heb, maar wel uitdagend en uiteraard wordt er veel gereisd. Ik woon tegenwoordig in Weesp maar ben ook zeer regelmatig in Goes waar mijn dochters Lisa (14) en Emma (10) wonen. Vijf jaar geleden ben ik gescheiden.

Heb je nog tijd voor hobby's?

Mijn grote passie is nog steeds reizen. Daar gaat veel tijd in zitten maar ondertussen heb ik dan ook al veel van de wereld gezien. Hoogtepunten vind ik tot nu toe de Chinese muur en de verboden stad in Bejing die ik tijdens een rondreis door China met mijn huidige vriendin ben gaan bezichtigen. Op het verlanglijstje staat ook nog de Grand Canyon...en dat gaat er zeker nog van komen! En af en toe naar een concert gaan of iets gekes doen is belangrijk. Het kind in jezelf zo nu en dan tot leven wekken houdt je jong en fit. Daarom ga ik in oktober maar eens parachute springen; ik zit zoveel in vliegtuigen dat het tijd wordt om er ook eens uit te springen!

Paul Goessens

STREEKMUSEUM

Quo vadis? (waar gaan we heen?)

Enkele jaren na de oprichting van de stichting Grueles werd in 1983 een semi-permanent gebouw geplaatst aan de Oosterbroekweg in Gronsveld. Het gebouw moest dienst gaan doen als opslagplaats van de groeiende collectie oude gebruiksvoorwerpen van de sectie Streekmuseum van Grueles en als werkplaats voor het opknappen daarvan. In 1984 werd de loods in gebruik genomen en startte de sectie met haar werkzaamheden onder leiding van Frans Huits senior die er zijn ziel en zaligheid in legde. Met enkele andere pioniers werd de basis gelegd voor de huidige sectie Streekmuseum. In 1996 werd ons onderkomen uitgebreid met een nieuwe opslagloods. In de loods werd vooral ruimte gemaakt voor het tentoonstellen van onze collectie. In 2009 kreeg Grueles toestemming van de toenmalige gemeente Eijsden om het voormalige gemeentelager, inclusief de opstallen, te gebruiken.

In vorige nummers heeft u kunnen lezen dat de mannen van het streekmuseum de afgelopen drie jaar met veel enthousiasme hebben gewerkt aan dit nieuwe onderkomen.

Enige jaren geleden heeft de stichting Grueles de gemeente laten weten interesse te hebben in de voormalige landbouwschool aan de Kampweg in Gronsveld. Het uit de jaren vijftig stammende schoolgebouw zou voor Grueles, zeker qua ligging, een hele verbetering zijn. Dit jaar kreeg Grueles een bericht van de gemeente dat een verhuizing naar de Kampweg tot de mogelijkheden behoort. Dat bericht leidde uiteraard tot verdeeldheid bij de mannen van het streekmuseum. De plek waaraan men in de loop der jaren gehecht is geraakt en waarin jarenlang veel energie is gestoken wordt mogelijk verlaten. Na enkele bezoeken aan de voormalige landbouwschool lijkt het enthousiasme voor de Kampweg te groeien.

Maar verhuizen of niet, zover zijn we nog niet. De locatie aan de Kampweg biedt perspectieven. Ze ligt aantrekkelijker voor bezoekers en is, onder andere door de nabijheid van het Savelsbos, ook te benutten door de andere secties van Gruelles. Maar het gebouw moet worden opgeknapt en de exploitatie moet betaalbaar blijven. Thans wordt uitgezocht hoe we de beschikbare ruimtes kunnen benutten en tegen welke prijs. In het geval we overgaan naar de Kampweg staat ons een enorme verhuizing te wachten. Duizenden voorwerpen, van beitel tot oogstwagen, zullen moeten worden getransporteerd. Een voordeeltje daarbij is wel dat bij die verhuizing ook gelijk een inventarisatie kan plaatsvinden van de collectie. De gemeente kan dan het terrein met opstallen aan de Oosterbroekweg verkopen of verhuren. Binnenkort wordt de knoop doorgehakt.

Riëksheerlikhèid

Enkele maanden geleden werd Gruelles benaderd voor het spelen van een openluchtstuk in Rijkholt. U leest daarover in dit periodiek. Peter Noten, de regisseur, benaderde de sectie Streekmuseum met een waslijst van wensen betreffende rekwisieten en decorstukken. Voor onze sectie een nieuwe uitdaging. Binnen de kortste keren werden deze "wensen" gehonoreerd. Van een vliegende ekster tot een schandpaal, van "hufterproof" banken tot een rechtbank op een kar, van een "lommele-kriémersjtek" (wisten wij veel hoe die er uit zag) tot bloemenstokken. De medewerkers van het streekmuseum, onder leiding van Lambert Damzo, klaarden de klus binnen de daarvoor beschikbare tijd van enkele weken. Bij vergelijkbare professionele theaterproducties is het niet ongebruikelijk dat voor het maken van zo'n grote producties een heel jaar wordt uitgetrokken.

"Tommes" in de schandpaal.

Streekmuseum

Grueles liet zien dat niet alleen op het toneel maar ook achter de schermen professioneel gewerkt wordt.

Feest

Na de eerste uitvoering van de Riéksheerlikhèid werden Nie en Wil de Wit uit Rijckholt door onze voorzitter Maarten Heijnen in het zonnetje gezet wegens hun 55-jarig huwelijksfeest. Wil is al jaren een niet weg te denken kracht bij het streekmuseum en is vooral verantwoordelijk voor het vele schilderwerk (ook van de Riéksheerlikhèid). Zijn vrouw Nie speelde in 1948 mee met de eerste uitvoering van de "Rijksheerlijkheid" bij het kasteel in Rijckholt. De donderdag na de voorstelling werd het echtpaar bij het streekmuseum nog eens in het zonnetje gezet.

Hoefefeesten Libeek

In het weekend van 19, 20 en 21 juli vonden in Libeek de hoefefeesten plaats. Op de zondag van dit weekend was de binnenplaats van de Hoeve Huls omgetoverd tot een grote markt van streekproducten. De veilingklok van onze stichting was toch maar weer eens van stal gehaald en werd bediend door onze eigen veilingmeester Jozef Clairbois. Elke standhouder stelde enkele streekproducten ter beschikking die bij afslag werden verkocht zoals aardbeien, kersen, grote potten stroop, Herve hoenderen, streekbieren, eieren en appelcidrs. Tegen meestal redelijke prijzen gingen de producten van de hand. De opbrengst was bestemd voor de fanfare Sint-Gertrudis van Sint-Geertruid. Jozef bediende de veilingklok met verve en zorgde, ondanks het extreem warme weer, dat de kas van de fanfare een injectie kreeg.

Prijsvraag

De vorige prijsvraag was erg gemakkelijk. Vooral de verwijzing naar het artikel over de molentjes zorgde dat er drie inzendingen juist waren.

We zochten een ouderwetse koffiemolen:
(*'n Hoüte hut, 'n koëpere prut en 'nnen iézeren trélélé*)

Na loting kwam (weer) Jons van Dooren van de Rijksweg in Gronsveld uit de bus. Hij mag iemand een jaarabonnement schenken van het periodiek van onze stichting.

Nieuwe opgave

De nieuwe opgave betreft weer een uitdrukking uit onze contreien. Wat wordt bedoeld met de onderstaande uitdrukking?

Vëur sjiéif en sjtérk, ién 't midde e hôddelewérk en achter 'n flôtsbrook

Lezers die iemand blij willen maken met een jaarabonnement op ons periodiek kunnen zich melden met de juiste oplossing bij Frans van de Weerd, Rijksweg 153a, 6247 AD in Gronsveld (mail: fransvandeweerd@home.nl).

Sectie streekmuseum

GEZIËN

Achttien jaar is het geleden dat ik op de binnenplaats stond van de achterom uit het vorige nummer en vol bewondering zag hoe “boeren” uit ons dorp stonden te “vlëgele” (dorsen). Grueles vierde toen zijn 3e lustrum met diverse activiteiten, waaronder het dorsen. Ik heb toen Rijksweg 14 helemaal kunnen bekijken met zijn “ateröm”. Voor mij stond het toen al vast dat het opknappen van deze voormalige boerderij een hele klus zou worden. Nou, ik kan jullie vertellen, nadat ik voor dit interview een rondleiding van de eigenaar heb gekregen, dat de restauratie een groot succes is geworden. John Doyen en Daniëlle Coumans met hun kinderen Lisa, Teun en Jan zijn de trotse bewoners van deze voormalige boerderij. In maart 2003 kocht John dit pand van Wil Scheepers. Wil vertelde mij dat hij altijd had gezegd: “Es ich ‘t oets gaon verkoüpe, daan aon èine vaan Groéselt”. En met John Doyen heeft hij “èine échte Groéseldener” gevonden. De verkoop was dan ook binnen enkele minuten geregeld en Wil heeft er

geen seconde spijt van gehad. Daniëlle en John hebben er inmiddels een prachtig huis van gemaakt. Vroeger was Rijksweg 14 geen woning maar het waren de stallen van nummer 12. Het gebouw links op de foto was vroeger het onderkomen van de knechten tijdens de zomermaanden. Het was de bedoeling van John om dit gedeelte eerst te verbouwen voordat hij met de grote klus, de toekomstige woning, zou beginnen. Maar het leven gaat zoals het gaat, John leerde in Eetcafé Riékelt eind van dat jaar Daniëlle kennen en toen werden de plannen gewijzigd: eerst werd het rechtergedeelte verbouwd en daarna pas de linkerkant. Op de sluitsteen boven de poort staat het bouwjaar 1800 en de initialen ANG en CAB. Over de B heen staat vreemd genoeg ook nog een D. Het is mij niet gelukt de namen van deze eerste bewoners te achterhalen. Mocht iemand hier informatie over kunnen geven, dan hoor ik dat graag. De laatste bewoners vóór John waren Jef (vaan Pietsje) Spronck en Nêt Scheepers. Volgens Wil Scheepers is dit decennia lang de boerderij van de familie Spronck geweest. Dat John graag met hout werkt en dat hij hiermee ook zijn brood verdient, is wel bekend in het dorp. Alles wat in het huis van hout gemaakt kón worden is ook van hout gemaakt. Hij heeft in zijn woning 15 m3 kersenhout verwerkt: vensterbanken, vloeren, trappen, leuningen en in alles zie je de hand van de vakman. Een prachtig stukje vakwerk is wel de nieuwe muur die aan de “pléj” is gemaakt. Deze muur werd opnieuw

opgemetseld met veldbrandstenen met daartussen lagen mergel, zogenaamde speklagen. Dit was een idee van de vader van John: Zijr, die de mergelstenen nog met de lintzaag in de werkplaats heeft gezaagd. Onder het huis Rijksweg 12 liggen, haaks op de Rijksweg, twee gewelfde kelders en één van deze kelders is van Daniëlle en John. Deze kelder heeft naar mijn idee een "status aparte" gekregen van John. Zelden zag ik iemand zo enthousiast vertellen over "e wérk vaan val doed". Deze kelder was niet hoog genoeg om er in te staan, daarom werd deze dertig cm uitgegraven door John. De grond werd in emmers gedaan en door een hiervoor speciaal gemaakt raampje aan de

voorzijde, met een touw en een haak naar buiten getrokken. Met een partij oude tegels werd er een vloer ingelegd en in de kelder werd elektriciteit aangelegd. John en Daniëlle hopen nog lang in deze woning te kunnen blijven wonen.

Mochten er lezers zijn die denken dat we nu alle aparte "ateröms" van ons dorp hebben 'geziën' dan hebben ze het fout. Toen ik laatst een bruidsreportage maakte, kreeg ik per toeval deze verrassing voor mijn camera. Wie weet waar dit is?

Sjef Caris

FOTO

Augustus 1982. Verbouwing pastorie Rijckholt.

V.l.n.r. Lou Naus, Robert Doyen, Jo Engels, Fon Klinkenberg, Toos Stoffelen, Jacob Stoffelen, Huub Scheres, Erwin Frambach, Michel Aarts, Giel Hessels, Harrie Macheels, Pierre Rempelberg, Theo Hessels, Jef Curfs, Wiel Schevers, Pierre Brouwers. Zittend in de kruitwagen Willie Dupont.

Kemedie 'De Riékshierlikheid' - juni 2013

Foto

HISTORIE

De Romboutskapel “iën ’t kesjtjel” van Rijckholt en de problemen met de “heer” van Rijckholt.

In het vorig artikel heeft u kunnen lezen dat Rijckholt, dat tot ver in de vorige eeuw altijd tot de parochie Gronsveld heeft behoord, vanaf midden 15e eeuw de beschikking had over een eigen kapel. Die kapel stond “aon ’t véld” en was toegewijd aan St. Rombout. Er werden regelmatig missen opgedragen en zelfs huwelijken ingezegend. De heer van Rijckholt was als mombler van deze kapel verantwoordelijk voor het onderhoud en de aanstelling van een priester. Hiervoor had hij recht op een stichting van Heijn en Lyssen Blonden, bestaande uit een “kapelpacht” van zes mud rogge. In de tweede helft van de 17e eeuw was deze kapel echter zodanig vervallen dat er geen diensten meer in konden plaatsvinden.

Rijckholt in handen van de familie De Bounam.

In 1683 kwam de vrije rijksheerlijkheid Rijckholt in handen van Jean Maximiliën Bonhomme. Hij was een telg uit een niet adellijk, doch vooraanstaand Luiks geslacht van glasfabrikanten. Zo was hij, samen met zijn broer, eigenaar van een glasfabriek in Wyck - Maastricht. Jean Maximiliën veranderde kort hierna zijn familienaam Bonhomme in De Bounam en noemde zich “vrijheer van Rijckholt”.

Bouwactiviteiten kasteel/kapel.

Bij aankoop van de heerlijkheid bestond het kasteel van Rijckholt enkel uit de, thans nog bestaande, versterkte vierkante toren van drie verdiepingen die omringd was door grachten. Deze toren was niet geschikt als permanente verblijfplaats voor de heren van Rijckholt en hun gezin. Zij woonden tot dan toe dan ook altijd buiten de heerlijkheid Rijckholt in een kasteel of herenhuis.

In het in 1962 uitgegeven boek “De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst, Zuid-Limburg uitgezonderd Maastricht” van J. F. van Agt, staat vermeld dat de hoofd vleugel van het kasteel blijkens de architectuur tegen het eind van de 17e eeuw, vermoedelijk in opdracht van Jean Maximiliën de Bounam, is gebouwd.

Dit vermoeden wordt bevestigd door een aantal stukken die in het archief van de familie De Bounam bewaard zijn gebleven. Hieruit blijkt onder meer dat Jean Maximiliën in 1697 een brief schreef aan de groot vicaris van het bisdom Luik, waarin hij toestemming vroeg om in Rijckholt in een kleine kapel, toegewijd aan St. Rombout, op zon- en feestdagen missen te mogen laten opdragen.

Om zijn verzoek aan het bisdom kracht bij te zetten, voegde hij er (vermoedelijk) een door een tweetal schepenen en inwoners van Rijckholt op (zijn?) verzoek afgelegde verklaring bij.

Parochiekerk Gronsvelt begin 20e eeuw.

Laatstgenoemden hadden kort daarvoor voor de schepenbank van Rijckholt verklaard dat er tot omstreeks 20 jaar daarvoor in de St. Romboutskapel in Rijckholt door de eerwaarde heer Lamberts, pastoor van Gronsvelt, geruime tijd missen werden opgedragen en het sacrament van het huwelijk werd ingezegend. In die kapel werden, aldus hun verklaring, alle diensten verricht die ook elders in een Godshuis plaatsvonden.

Het is opmerkelijk dat Jean Maximiliën er in zijn verzoek niet nadrukkelijk bij vermeldde dat die kleine kapel, waar de gevraagde toestemming betrekking op had, zich in het kasteel op de eerste verdieping van een nieuw gebouwde hoofd vleugel bevond. De restanten van deze kapel zijn thans nog zichtbaar in het stucwerk van het plafond van dit vertrek op de eerste

verdieping. Het lijkt er op dat hij de indruk wilde wekken dat zijn verzoek betrekking had op de oude in het dorp gelegen (vervallen) Romboutskapel. Ook het feit dat hij zijn nieuwe kapel in het kasteel, in navolging van de oude kapel in het dorp, eveneens had toegewijd aan St. Rombout, zal geen toeval zijn geweest en versterkt genoemde indruk. Wellicht ging hij ervan uit dat dit zijn verzoek positief zou beïnvloeden.

De groot vicaris van het bisdom liet zich echter niet om de tuin leiden. Hij kwam weliswaar aan het verzoek tegemoet en verleende toestemming om gedurende 10 jaar op zon- en feestdagen in de kleine kapel missen te laten opdragen, doch hij verbond er nadrukkelijk de voorwaarde aan dat deze missen alleen mochten worden bijgewoond door de huisgenoten en/of bedienden van Jean Maximiliën. Laatstgenoemde trok zich daar in de praktijk echter niet veel van aan. Hij liet ook anderen, waaronder zonder twijfel de inwoners van Rijckholt, de missen bijwonen in zijn nieuw gebouwde kapel in het kasteel, aldus de pastoor van Gronsvelt een tiental jaren later.

Tot nu toe is er steeds van uitgegaan dat Jean Maximiliën en zijn gezin nooit (permanent) in het kasteel van Rijckholt hebben gewoond. Nu echter vaststaat dat hij er eind 17e eeuw een hoofd vleugel met (woon)vertrekken en een kapel heeft laten bouwen en hij daarnaast

Historie

toestemming vroeg om er regelmatig missen te mogen laten opdragen, zou het best wel eens kunnen zijn dat hij er, wel of niet met zijn gezin, regelmatig (tijdens de zomermaanden?) heeft verbleven.

Een nieuwe heer van Rijckholt.

Niet lang daarna, in 1703, droeg Jean Maximiliën de heerlijkheid Rijckholt over aan zijn zoon Jean Baptiste de Bounam. Als reden voor deze overdracht gaf hij aan dat hij de "onwaardige overlast" die de Rijckholtse bevolking hem aandeed, moe was.

Het is bekend dat Jean Maximiliën niet erg geliefd was bij de Rijckholtenaren. De belangrijkste reden daarvoor was het feit dat de meeste dorpsbewoners het, als gevolg van de vele oorlogen en de plunderingen van de rondtrekkende legers, destijds financieel heel erg moeilijk hadden en nagenoeg geen middelen bezaten om in hun levensonderhoud te kunnen voorzien. Desondanks liet hij ze zonder vergoeding allerlei verplichte "herendiensten" voor hem verrichtten en dwong hij hen bovendien tijdig alle belastingen te betalen. Protesten van de dorpelingen vonden bij hem geen enkel gehoor, integendeel hij schrok er zelfs niet voor terug om hun woning openbaar te laten verkopen, als ze hun betalingsverplichting aan hem niet nakwamen.

Zoals ook in de inleiding van de "Inventaris van het archief van de familie De Bounam

Jean Baptiste de Bounam (1674 – 1735)
(foto: Copyright Bureau d'Iconographie, A.N.R.B.)

de Ryckholt" wordt aangegeven, voelden de heren De Bounam zich in alle opzichten echt "heer" en gedroegen ze zich in de praktijk ook als zodanig. De Rijckholtenaren waren vaak niet gelukkig met hun heer en lieten dit ook bij herhaling blijken.

Toen Jean Baptiste aan het roer kwam, werd het er voor de bewoners zeker niet beter op, hij deed er zelfs nog een schepje bovenop. Naast de verplichte herendiensten en het betalen van de reguliere belastingen op het grondbezit en het aantal stuks vee, legde hij de dorpelingen tevens allerlei verboden op. Zo werd hen onder meer verboden: te vloeken, hem te beledigen, in zijn bos hout te halen of er hazen en konijnen te schieten of te vangen, in het bos koeien, varkens of schapen te hoeden of op een land met vruchten, reuben of klaver te laten lopen, bier of brandewijn op krediet te kopen enz. Op het overtreden van al die verboden stelde hij hoge boetes die hem persoonlijk ten goede kwamen. Ook degenen die betrokken waren bij een vechtpartij of te laat in een herberg werden aangetroffen, konden rekenen op een behoorlijke boete. Het was ook tijdens zijn heerschappij dat er in 1725, ondanks felle protesten van de Rijckholtenaren en vele anderen, 'iën 't Vãonzel' (in de buurt van het voormalig zusterklooster) twee mannen aan de galg werden opgehangen voor vermeende diefstal van slechts veertien stuks zilver uit het kasteel. De gegoede inwoners, waaronder met name de familie Ryckels, werden door hem financieel volledig uitgeperst. Ze werden van allerlei zaken beticht, hij voerde er het ene na het andere proces tegen en ze kregen daarbij vaak zeer hoge boetes opgelegd. Het feit dat hij als heer van de heerlijkheid Rijckholt was vrijgesteld van betaling van de vaak hoge

proceskosten, was hierbij uiteraard behoorlijk in zijn voordeel. Daarnaast lag hij om de haverklap overhoop met zijn burens van Breust, Eijsden en Gronsveld. Het was dan ook niet verwonderlijk dat er in 1713 een (mislukte) moordaanslag op hem werd gepleegd.

De bouw van een nieuwe kapel.

In tegenstelling tot zijn voorgangers, besloot Jean Baptiste om permanent met zijn gezin in het kasteel van Rijckholt te gaan wonen. Om het kasteel bewoonbaar te maken voor zijn grote gezin, werden bouwplannen gemaakt. Hij liet de door zijn vader reeds gebouwde hoofdvleugel verder uitbreiden en er aan de voorkant links en rechts een lagere naar voren gerichte zijvleugel aanbouwen. In de linker zijvleugel kwam een nieuwe kapel en de rechter zijvleugel werd een panhuis (= brouwerij). Met deze bouwactiviteiten werd omstreeks 1707 gestart. Tegelijkertijd liet hij om het kasteel een park aanleggen.

Het plan om in de linker zijvleugel van het kasteel een nieuwe kapel te bouwen waar ook de inwoners van Rijckholt gebruik van konden maken, is niet verwonderlijk. Jean Baptiste was een nazaat uit een vrome katholieke familie, waarvan velen, waaronder bijna al zijn broers en zussen, tot de geestelijke stand behoorden. Zijn oom was bijna 50 jaar deken van de Sint-Servaas in Maastricht en hijzelf was voor zijn huwelijk ook kanunnik van het kapittel van

Historie

Kasteel Rijckholt anno 2010, in de linkervleugel de voormalige Romboutskapel.

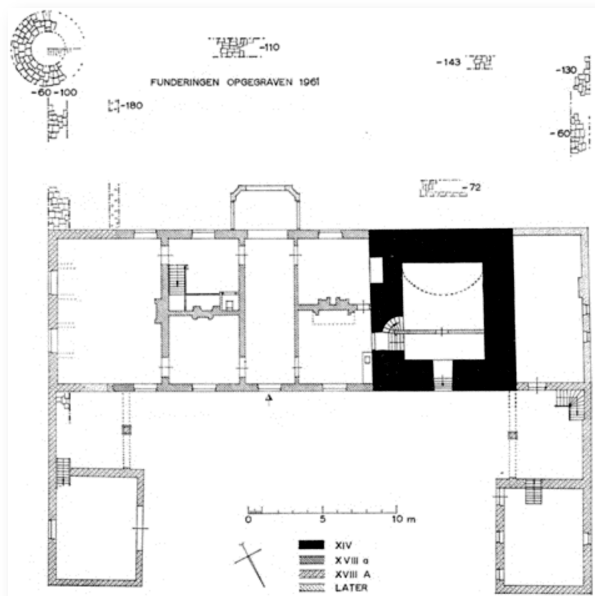
Sint-Servaas geweest. Zijn familie had in Luik ook al een eigen kapel. Daarbij was van wezenlijk belang dat hij, zoals hierna zal blijken, graag de beschikking wilde krijgen over de jaarlijkse kapelpacht van zes mud rogge, die voorheen aan de oude, in het dorp "aon 't véld" gelegen vervallen Romboutskapel was verbonden. Door de bouw van een nieuwe kapel en het aanstellen van een priester, hoopte hij te voldoen aan de voorwaarden om die kapelpacht te kunnen incasseren.

Toestemming bisdom.

Bij de start van de bouw van de nieuwe kapel in de linker zijvleugel, liet Jean Baptiste door zijn vader Jean Maximiliën een brief schrijven aan de vicaris-generaal van het bisdom Luik. Zijn vader verwees hierin naar de 10 jaar eerder aan hem verleende toestemming om in zijn kleine kapel missen te laten opdragen en vervolgde met de mededeling dat er op dat moment op een geschiktere plaats in het kasteel een nieuwe kapel werd gebouwd. Daar de vele aanwezige arbeiders en knechten volgens hem vanwege de afstand tot de parochiekerk in Gronsveld geen missen konden bijwonen, vroeg hij toestemming om tijdelijk op een geschikte plaats in het kasteel missen te laten opdragen, totdat de bouw van de nieuwe kapel helemaal klaar was. De vicaris voldeed in augustus 1707 aan het verzoek en verleende hem toestemming voor de duur van één jaar.

Proces kapelpacht.

Jean Baptiste liet bij het begin van de bouw van de nieuwe kapel, in november 1707 tevens aan de inwoners van Rijckholt weten dat hij de eerwaarde heer Marcelli als kapelaan had aangesteld. Die zou op het kasteel als priester gaan werken en daarbij tevens aan de intentie van de stichting van 1520 van Heijn Blonden en zijn zuster Lyssen Blonden gaan voldoen. De in deze stichting opgenomen mis, zou gedurende de bouw van de nieuwe kapel op een geschikte plaats in het kasteel worden opdragen.

*Bouwactiviteiten kasteel Rijkholt
(uit: De Nederlandse monumenten van
geschiedenis en kunst. Zuid - Limburg,
uitgezonderd Maastricht, 1962, J.F. van Agt)*

Omdat Heijn en Lyssen Blonden voor de effectuering van hun stichting bepaalde gronden hadden verpand, liet Jean Baptiste vervolgens aan alle bezitters van die gronden weten dat ze de kapelpacht van zes mud rogge aan hem moesten komen betalen. De gerechtsbode kreeg de opdracht deze mededeling na de mis op de daarvoor gebruikelijke plaats op te hangen.

Genoemde publicatie had echter niet het door Jean Baptiste gewenste effect. Reden waarom hij, zoals in het vorig artikel reeds aangehaald, begin 1708 voor de schepenbank een proces begon tegen de erfgenamen van een twintigtal personen uit Rijckholt, Gronsveld, Maarland enz., allen opvolgers en/of bezitters van de goederen van Heijn en Lyssen Blonden. Hij vorderde van hen alsnog de betaling van de kapelpacht van de laatste twee jaar. Dit proces heeft ongeveer 2½ jaar geduurd.

De gedaagden verweerden zich door aan te voeren dat zij en hun voorouders niet bekend waren met de betalingsplicht van de kapelpacht. Het was aan Jean Baptiste om het bestaan daarvan met bewijsstukken aan te tonen. Bovendien diende hij met documenten te bewijzen dat zij nakomelingen waren van genoemde Heijn en Lyssen Blonden.

Zij verzochten de schepenbank tevens (tevergeefs) om Jean Baptiste zijn proceskosten te laten betalen. Het ging er in dit proces vooral om dat Jean Baptiste kon aantonen dat er aan de oude vervallen Romboutskapel in het dorp een kapelpacht was verbonden en dat hij daar, door de bouw van een nieuwe kapel in het kasteel en het aanstellen van een kapelaan, recht op had. Hij deed er alles aan om dit aan te tonen. Zo liet hij door een notaris in Luik een extract maken van de reeds aangehaalde en voor dit onderzoek zo belangrijke akte van 1520

Historie

betreffende de stichting van de kapelpacht van Heijn Blonden.

Uit de processtukken blijkt verder dat hij in 1710 onder meer aanvoerde dat:

- de oude kapel in het dorp, als gevolg van de oorlogen en het tijdsverloop, in 1668 reeds geheel vervallen en geplunderd was en daarna niet meer werd gerepareerd;
- hij sedert enige jaren een nieuwe kapel had gebouwd en een kapelaan had aangesteld die tevens aan de intentie van de stichting van Heijn en Lyssen Blonden voldeed;
- de vicaris generaal van het bisdom Luik hem toestemming had verleend om in de nieuwe kapel missen te laten opdragen.

Het uiteindelijke vonnis van de schepensbank is niet bekend. Vermoedelijk is de schepensbank niet tot een uitspraak gekomen, doordat Jean Baptist het door hem aangevoerde niet met voldoende bewijsstukken heeft kunnen aantonen en als gevolg daarvan zelf zijn verzoek heeft ingetrokken. Het feit dat nadien in de schepensbankarchieven geen processtukken meer over de betaling van de kapelpacht te vinden zijn, wijst ook in die richting.

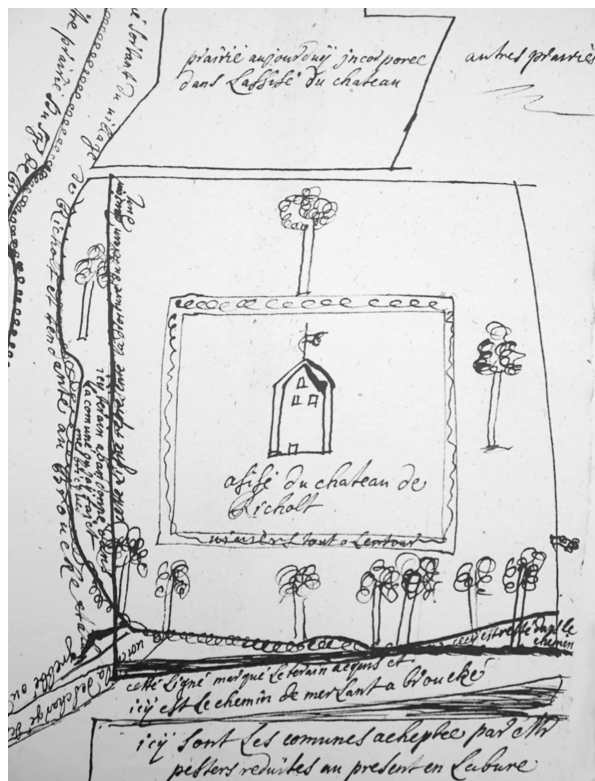
Dit laatste werd een eeuw later ook door Charles van Brienen, die met een kleindochter van Jean Baptiste was getrouwd en de beschikking had over het familie-archief, geconcludeerd. Hij baseerde zijn conclusie op het feit dat er in de registers en/of goederenlijsten van destijds

niets was terug te vinden over mogelijke betalingen van de kapelpacht.

Verzoek bisdom Luik.

Vóór het aflopen van de tijdelijke toestemming vroeg Jean Baptiste in 1708 aan de groot-vicaris van het bisdom Luik hem nu definitief toestemming te verlenen om in de nieuw gebouwde kapel missen te laten opdragen. Hij schreef dat hij de kapel, die zich voorheen boven in het kasteel bij de verblijven van de heer bevond, had verhuisd naar een geschiktere plaats beneden. Daarnaast benadrukte hij dat veel oude dorpeelingen niet in staat waren om naar de parochiekerk in Gronsveld te gaan en dat zij bovendien vanwege de afstand de kerkklok niet konden horen. Hij vroeg daarom tevens toestemming om hen op zon- en feestdagen met klokgelui te mogen waarschuwen.

In de daaropvolgende correspondentie voerde hij ook nog aan dat de toenmalige pastoor van Gronsveld (pastoor Goffin) volgens hem niet capabel was voor zijn taak. In het vorig artikel heeft u kunnen lezen dat een aantal Rijckholtenaren zich in 1708, bij de bouw van een nieuwe pastorie in Gronsveld, ook al bij de aartsdiaken van Haspengouw hadden beklagd over het slecht functioneren van die pastoor. Dit kan geen toeval zijn geweest, Jean Baptiste zal daar ongetwijfeld de hand in hebben gehad, in de hoop daarmee het resultaat van zijn verzoek gunstig te beïnvloeden.

Tekening Johannes Graven, gezworen landmeter, van kasteel Rijckholt anno 1685.
(uit: 16.0502 - Archief van de familie De Bounam de Ryckholt 1545 – 1957, inventarisnummer 447)

De pastoor reageerde daarop door aan te geven dat 10 jaar daarvoor enkel aan de huisgenoten en bedienden toestemming was verleend om de missen in de kasteelkapel te mogen bijwonen. In de praktijk bleek echter dat

er steeds meer mensen van elders, tot zelfs veertig in getal, werden toegelaten. Hij eiste daarom met klem een geschikte oplossing.

Het resultaat van het verzoek van Jean Baptiste is niet bewaard gebleven, maar er kan van worden uitgegaan dat, zoals hijzelf tijdens het proces aangaf, door de groot-vicaris van het bisdom Luik aan zijn verzoek werd voldaan.

Voltooïing bouw kapel.

Uit de bewaard gebleven stukken blijkt dat de bouw van de nieuwe kapel in 1708 al was voltooid. Dit betekent dat bij de bouwactiviteiten voorrang moet zijn gegeven aan de bouw van de linker zijvleugel. Dit laatste is niet verwonderlijk, want zoals hiervoor aangegeven liep er op dat moment een proces over de kapelpacht en bovendien liep de van het bisdom verkregen tijdelijke toestemming binnen een jaar af. Jean Baptiste had er dus alle belang bij dat de kapel zo snel mogelijk klaar was.

Dat de nieuwe kapel daarna ook daadwerkelijk door de inwoners van Rijckholt werd gebruikt, wordt bevestigd door een voorval dat een tiental jaren later op kermisvondag 12 september 1717 rond het middaguur bij het kasteel plaatsvond. Op dat tijdstip werd de kasteelheer na de mis op het kasteel van Rijckholt in het bijzijn van ongeveer 50 mensen "dij uijt de Misse uijt de Capelle quamen", door Jan Doijen en zijn vrouw beledigd. Jan dreigde zelfs dat hij de

Historie

heer en zijn lijfknecht zou doodsteken als die op het Broek zouden komen. Hoe lang de Rijckholttenaren daarna gebruik hebben kunnen blijven maken van de Romboutskapel in het kasteel is niet bekend. Waarschijnlijk dat daar eind 18e eeuw een einde aan is gekomen toen de familie De Bounam door de Fransen haar heerschappij over de heerlijkheid Rijckholt werd ontnomen, waarna het kasteel in 1822 werd verkocht aan I.A.L.C. de Poswick. De overblijfselen van de kapel in de linkerzijvleugel zijn tot op heden nog te zien.

Verloop overige bouwactiviteiten.

Omtrent de duur van de overige genoemde bouwactiviteiten van het kasteel bestaat geen duidelijkheid.

In persoonlijke aantekeningen van Jean Baptiste, valt onder meer het navolgende te lezen:

- zijn eerste zeven kinderen, waarvan de laatste in 1713 werd geboren, werden allemaal in een kerk in Luik gedoopt;
- de volgende vier kinderen werden in de periode mei 1716 tot mei 1723 in de kapel van het kasteel in Rijckholt gedoopt. Ze werden hier gedoopt door de kapelaan van het kasteel, samen met of met toestemming van pastoor Van der Meeren van de parochie Gronsveld;
- het dertiende en tevens laatste kind, een jongetje geboren op 15 juni 1726, verkeerde bij de geboorte, evenals de moeder,

Jean Maximiliën de Bounam (1643 – 1718)
(foto: Copyright Bureau d'Iconographie, A.N.R.B.)

in levensgevaar. Hij werd door de vroedvrouw Jenne Colette gedoopt en overleed een half uur later. De dag daarna werd hij in Slavante begraven;

- ingaande juni 1716 werden de eerste bedienden op het kasteel aangesteld.

Op grond van deze gegevens zou kunnen worden geconcludeerd dat de bouw van het kasteel in 1716 in elk geval zover was voltooid dat de hoofdvleugel bewoonbaar was voor het gezin De Bounam en dat zij in dat jaar van Luik naar het kasteel in Rijckholt zijn verhuisd. Het hiervoor beschreven voorval op kermisdag in 1717 bevestigt dit vermoeden.

De voltooiing van voornoemde bouwactiviteiten betekende niet het einde van alle bouwactiviteiten op en rond het kasteel. Het zestal Walen dat bij de, in het vorig artikel beschreven, vechtpartij in september 1717 was betrokken, was op dat moment nog steeds als timmerman of metselaar werkzaam op het kasteel. In die tijd werd ook het koetshuis gebouwd.

Rijckholt weer een eigen kapel.

Nadat de uit Frankrijk gevluchte Franse paters Dominicanen hun oog hadden laten vallen op een perceel in Rijckholt en er in 1883 een klooster met kapel bouwden, kregen de dorpsbewoners toestemming om hun zondagsplicht in deze kapel te vervullen. De kerk van Gronsveld bleef echter hun parochiekerk, zodat zij voor het dopen, trouwen en begraven daarop aan-

gewezen bleven. In 1953 ging het klooster met kapel over naar de Nederlandse Provincie van de Dominicanen.

Eigen rectoraat.

Dertien jaar nadat Rijckholt in 1943 zijn bestuurlijke zelfstandigheid had verloren en weer bij Gronsveld was gevoegd, kwam er voor het eerst een verandering in de eeuwenlange

Kapel van de Franse paters Dominicanen begin 20e eeuw.

Historie

kerkelijke verbondenheid met de parochie Gronsveld. Rijckholt kreeg in 1956 de status van rectoraat en pater L. Teeuwen o.p. werd de eerste rector. Rijckholt werd hierdoor kerkelijk gedeeltelijk onafhankelijk van de parochie Gronsveld.

Parochie Rijckholt.

Nadat de paters Dominicanen het klooster eind 1979 definitief hadden verlaten, werd prof. dr. Ch. Niederer s.j. tot rector benoemd. Toen het rectoraat in 1983 werd verheven tot parochie, werd hij de eerste pastoor. Rijckholt stond vanaf dat moment kerkelijk geheel op eigen benen.

Na het overlijden van pastoor Ch. Niederer op 25 februari 2003, werd de pastoor van Gronsveld Peter Pierik eveneens tot pastoor van de parochie Rijckholt benoemd. Nadat laatstgenoemde deze functie in 2008 per direct neerlegde, werden de pastorale taken in Rijckholt aanvankelijk door Ivo Krewinkel, de pastoor van Eijsden, en nadien tot op heden door drs. Ton Storcken, pastoor van Eckelrade en Gronsveld, waargenomen.

Kerk Rijckholt gesloten?

In 2009 heeft het bisdom laten weten dat men voornemens is de kerk in Rijckholt, vanwege het geringe aantal kerkgangers, op termijn te sluiten. Dit betekent dat Rijckholt zijn kerkelijke zelfstandigheid dan weer kwijtraakt. Er wordt evenwel gezocht naar mogelijkheden om

bepaalde faciliteiten te behouden, waardoor de katholieke inwoners van Rijckholt bij bepaalde gelegenheden toch nog in hun eigen kerk terecht zouden kunnen.

Léon Olislagers

Bronnen:

- archief van de schepensbank Ryckholt 1532 – 1792 (Regionaal Historisch Centrum Limburg, inventarisnr. 01.183);
- archief van de familie De Bounam de Ryckholt 1545 – 1957 (Regionaal Historisch Centrum Limburg, inventarisnummer 16.0502);
- archief gemeente Rijckholt 1797 – 1942 (gemeente Eijsden – Margraten, thans Regionaal Historisch Centrum Limburg);
- kroniek van het Dominicanerklooster te Rijckholt.

Geraadpleegde literatuur:

- Het kasteel van Rijckholt, voorheen zetel ener vrije rijksbaronie, 1957, J.P.J.A.M. van Daalen;
- Geschiedenis van Gronsveld, 1960, G. Jaspars en J. Clermonts;
- De Maasgouw, 1902, 1904;
- Publications de la Societé Historique et Archeologique de Limbourg, 1916;
- De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst. Zuid - Limburg, uitgezonderd Maastricht, 1962, J.F. van Agt;
- Visitations archidiaconales archidiacontatus Hasbaniae ab anno 1613 usque ad annum 1769, Luik 1939, G. Simenon.

Jean Antonietti

*‘Quelle époque,
quelle époque!’*

*De muziek is de meest abstracte van
alle kunsten - Godfried Bomans*

Leeftijdgenoot van de hoofdpersoon van dit artikel

Uiteraard “kende” ik de vriendelijke, enigszins excentrieke Jean Antonietti die eind jaren zestig in het koetshuis bij het kasteel Gronsveld woonde en natuurlijk wist ik dat hij muzikant/pianist was. Wat ik niet wist, en waarschijnlijk velen met mij, was, dat hij écht een “grote” was, iemand die excellent piano kon spelen en als zodanig al vele concerten, zowel binnen als buiten Europa, had gegeven; een bekend persoon die al vaker in de kranten had gestaan. Jean schepte er niet over op, hij bleef bescheiden, maar er woonde een beroemdheid in ons dorp.

Jean Joseph Antonietti werd geboren in Den Haag op 28 januari 1915. Zijn vader was een bekend bouwkundig ambtenaar/fotograaf in dienst van het Rijksbureau voor de monumentenzorg die ons in die hoedanigheid zeer veel foto’s van monumentale panden door geheel Nederland heeft nagelaten. Soms ging Jean met zijn vader mee en zodoende was hij eind jaren twintig reeds in Maastricht toen zijn vader rond het Vrijthof enkele panden moest fotograferen. Hoewel van zijn jeugd verder weinig bekend is, is wel duidelijk dat Jean niets te kort kwam en opgroeide in de “gegoede burgerij”.

Kên d'r hön nog

1930. Jean op het Vrijthof in Maastricht.

Op jonge leeftijd speelde hij reeds piano en hij ging uiteindelijk naar het muziekyceum (voorloper van het huidige conservatorium). Hij voltooide zijn studie piano o.a. bij de bekende Beethoven-vertolker en leerling van Franz Liszt, Frederic Lamond (1868-1948).

Als solist debuteerde Jean in 1934, op 19-jarige leeftijd, met het Haagse Residentie Orkest. Dit optreden werd ook door de radio uitgezonden.

RADIORUBRIEK

Zondag 24 Juni.

BLOEMENDAAL: 245.9 M. — 10.00 Kerkdienst uit de Gereformeerde kerk. — 5.00 Kerkdienst uit de Gereformeerde kerk.

HILVERSUM: 301.5 M. — V.A.R.A. — 9.00 Postduivenberichten. — 9.03 Tuinbouwhalfuurtje. S. S. Lantinga: De behandeling van rozen in den zomer. — 9.30 Orgelspel door Joh. Jong. — V.P.R.O. — 10.00 Orgelrecital door Klaas Bakker. — 10.30 Kerkdienst uit de Oude Remonstrantsche kerk te Amsterdam. Spreker: Prof. dr. R. J. v. Holk, Leiden. — A.V.R.O. — 12.00 Filmpraatje door L. J. Jordaan. Romantiek van den motor. — 12.30 Lunchconcert door het Omroeporkest o.l.v. Albert van Raalte. — 2.00 Boekenhalfuur. Dr. P. H. Ritter Jr. bespreekt „De wereld in wording”, door H. G. Wells. — 2.30 Gramofoonmuziek. — 3.00 Aansluiting met het Kurhaus te Scheveningen. Het Residentie-orkest o.l.v. Ignaz Neumark. Solist: Jean Antonietti, piano. — 4.30 (4.45 Vaz Dias.) Aansluiting met Almelo. Enkele spelmomenten uit den voetbalwedstrijd

Concertuitvoeringen werden in de krant aangekondigd...

PIANO-AVOND JEAN ANTONIETTI

De pianist Jean Antonietti zal op zijn recital van Vrijdag 10 Februari a.s. 8 uur 15 in het Gebouw voor K. en W. werken uitvoeren van Bach, Beethoven, Schumann en Chopin. Antonietti, die zijn opleiding genoot bij Bernard Tabbernal, voltooide zijn pianostudies bij den beroemden pianist Frederic Lamond.

...en de volgende dag volgde er dan uiteraard ook een recensie in de krant, zoals van dit pianoconcert van 10 februari 1939:

Een veelbelovend pianist

Noch Jean Antonietti's veelbelovende naam, noch het feit dat deze pianist als "leerling van Lamond" was aangekondigd, had veel publiek op den been gebracht: nauwelijks een vijftigtal belangstellenden hebben, al dan niet beroepshalve, gisteravond de gelegenheid aangegrepen, om met dezen jongen kunstenaar kennis te maken. Doch het zij onmiddellijk gezegd: deze kennismaking bleek verre van onaangenaam te zijn, we hebben ons niet verveeld gisteravond. Antonietti heeft ons geboeid en hij wist – geen geringe prestatie- in de grotendeels leege zaal sfeer te scheppen.

Antonietti's programma vermeldde Bach, Beethoven, Schumann en Chopin. Vier groote groepen in logische opeenvolging. De kerngezonde muzikaliteit van Antonietti's voordracht staat er borg voor dat zijn spel zich in de goede richting zal ontwikkelen. Dat Antonietti zich te zijner tijd onder de Nederlandsche pianisten van beteekenis scharen zal, lijkt mij dan ook geen gewaagde voorspelling te zijn. Met recht konden de weinige aanwezigen zich verrast en dankbaar toonen.

Jean werd in de jaren dertig en veertig beschouwd als één van de meest vooraanstaande jonge pianisten van het land en maakte niet alleen naam als concertpianist maar vooral ook als uitmuntend begeleider van vele beroemde solisten, zoals de zangeres Elisabeth Schwarzkopf en de violiste Johanna Martzy waarmee hij diverse buitenlandse tournees (o.a. naar Zuid-Amerika) beleefde.

In de biografie van Johanna Martzy (1924 – 1979) lezen we dan ook het volgende: *Veel had de violiste te danken aan een andere vergeten grootheid, de in 1915 geboren Nederlandse pianist Jean Antonietti die zelf in 1934 bij het Residentie orkest was gedebuteerd, maar die vooral als eminent begeleider van onder meer Suzanne Danco, Elisabeth Schwarzkopf, Henryk Szeryng en Pierre Fournier gold. Hun samenwerking was*

Kên d'r hön nog

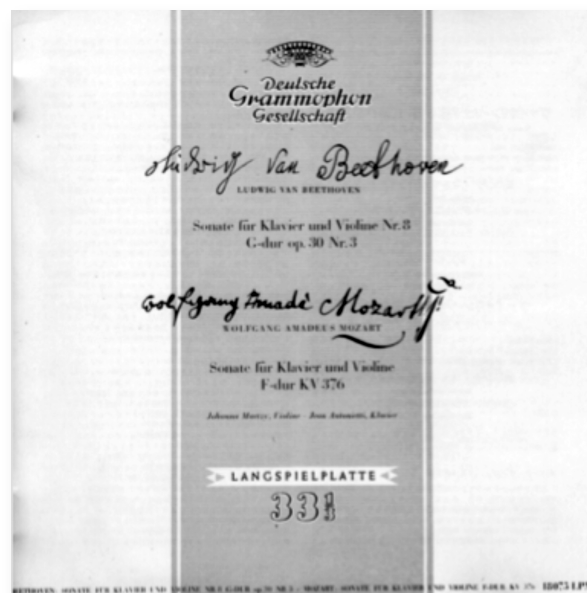
optimaal. Zij gaven hun eerste recital in 1949 in de kleine zaal van het Concertgebouw en oogstten juichende kritieken. Het was de geboorte van een samenwerking die bijna twintig jaar zou duren. Verscheidene plaatopnamen zijn er van hun samspel gemaakt met onder andere sonates van Schubert, Beethoven en Ravel.

Hun platen werden over de gehele wereld verkocht, blijkt ook uit de onderstaande platenhoezen o.a. bestemd voor de Japanse markt.

In Den Haag kwam Jean geregeld in de muziekwinkel van vioolbouwer Barend Jan Boswinkel. Op een gegeven moment kwam hij hier steeds vaker. Enerzijds, inderdaad, omdat hij een groot liefhebber was van muziekboeken, maar anderzijds omdat hij zijn oog had laten vallen op Ina, de dochter van Boswinkel. In 1941 trouwden ze en ze kregen drie dochters (Claudia Bettina 1942, Barbara 1943, Pia 1945) en één zoon (Jean-Marc 1950).

Tijdens de Tweede Wereldoorlog verdiende Jean voornamelijk de kost met het geven van huisconcerten en privé pianolessen.

In 1945 kwam hij in dienst van de radio-omroep als vaste begeleider en korte tijd later werd hem gevraagd de leiding op zich te nemen van de kamermuziek op Radio Hilversum. Ook verleende hij zijn medewerking aan, in die tijd erg populair, een hoorspel van Ton Lensink (later bij het grote publiek vooral bekend geworden als

Lexington
Classic
Selections

L. V. ベートーヴェン
Ludwig van Beethoven
(1770-1827)

ヴァイオリン・ソナタ第 8 番
ト長調 作品 30 の 3

- ① Satz: Allegro assai [6:26]
② Satz: Tempo di Menuetto ma
molto moderato e grazioso [7:20]
③ Satz: Allegro Vivace [3:07]

ヨハンナ・マルツイ(ヴァイオリン)
Johanna Martzy, Violine
ジャン・アントニエッティ(ピアノ)
Jean Antonietti, Klavier

W. A. モーツァルト
Wolfgang Amadeus Mozart
(1756-1791)

ヴァイオリン・ソナタへ長調 K.376

- ④ Satz: Allegro [4:33]
⑤ Satz: Andante [5:35]
⑥ Satz: Rondo, Allegretto
grazioso [5:40]

ヨハンナ・マルツイ(ヴァイオリン)
Johanna Martzy, Violine
ジャン・アントニエッティ(ピアノ)
Jean Antonietti, Klavier

ヨハンナ・マルツイ(ヴァイオリン) ① ② ③ ④ ⑤ ⑥

ジャン・アントニエッティ(ピアノ) ① ② ③ ④ ⑤ ⑥

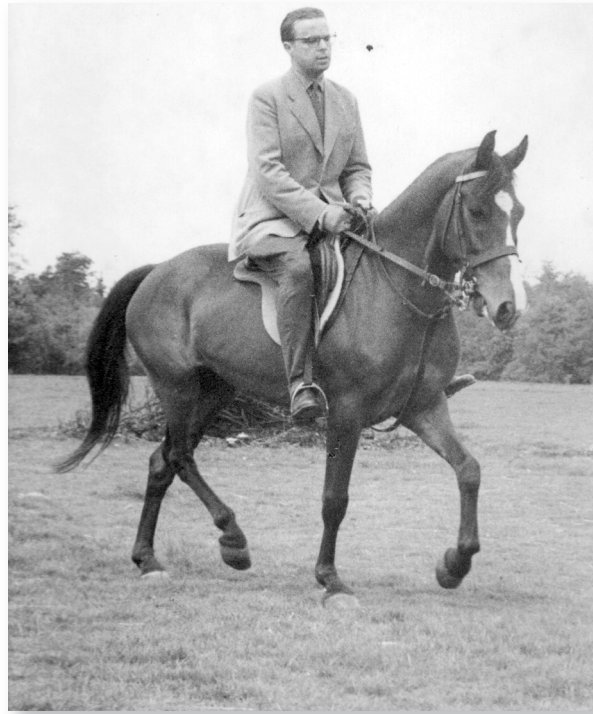
録音: (ベートーヴェン) 1952年 7月 7日、8日、11日
(モーツァルト) 1952年 7月 9日、10日
場所: ハノーヴァー、ベートーヴェン・ザール

Tita Tovenaar) "Marietje is mijn dochter" dat door de VARA in december 1947 werd uitgezonden. De pianomuziek van Chopin werd gespeeld door Jean.

Om dichterbij zijn werk te zijn, verhuisde het gezin Antonietti in 1946 naar Hilversum. In 1949 werd hij hoofd van de muzikafdeling van de VARA. Naast zijn taken bij de VARA werkte hij ook verder aan zijn carrière als pianist en begeleider.

Hoewel zijn werk een groot deel van zijn tijd in beslag nam, mocht hij in zijn spaarzame vrije tijd, graag erop uittrekken op zijn eigen paard Abdullah.

In de jaren vijftig werd Jean meer en meer gevraagd als gastdocent bij de verschillende conservatoria. Dit docentschap boeide hem enorm en in september 1959 verliet hij de VARA om zich volledig te kunnen gaan wijden aan het onderwijs als hoofdleraar piano aan de conservatoria van Amsterdam, Tilburg en Maastricht.

Na de nieuwbouw van het conservatorium in Maastricht in 1965 kwam het zwaartepunt van zijn werkzaamheden steeds meer in Maastricht te liggen. Uiteindelijk besloot hij zich, mede op

Kên d'r hön nog

aandringen van toenmalig directeur Willem Hijstek, fulltime aan Maastricht te verbinden en ging hij op zoek naar woonruimte in de omgeving. Via een leerling van hem (later zijn schoonzoon, man van Pia), kwam hij in contact met de familie Gadiot, woonachtig op het kasteel in Gronsveld. Van hen huurde hij het koetshuis dat ze op 31 december 1966 betrokken. Deze laatste dag van het jaar werden ze persoonlijk welkom geheten door burgemeester Smeets en door Theo van Wel (Spar) werd hun op deze oudejaarsdag alvast een doos met eerste levensbehoeften aangeboden.

Jean Antonietti verlaat de radio

Jean Antonietti, hoofd van de muziekafdeling van de VARA is benoemd tot hoofdleraar aan de conservatoria te Amsterdam, Tilburg en Maastricht. Op 1 september a.s. verlaat hij de VARA waar hij sedert 1 maart 1947 in dienst was om zijn krachten te wijden aan het hoger onderwijs.

Antonietti had voor zijn radiotijd reeds een opmerkelijke carrière: hij trad op o.a. als pianosolist bij het Residentie-orkest en Concertgebouw-orkest. Als begeleider van Johanna Martzy, de Machula en de zangeres Elisabeth Schwarzkopf verwierf hij een goede naam.

Als docent stond Jean in hoog aanzien.

“Jean had heel duidelijk iets te melden, had een visie, hoewel hij af en toe een ironie had waar je wel of niet mee om kon gaan”, vertelt Hennie Ramaekers. Hennie, zoon van oud-dirigent van de Koninklijke Harmonie van Gronsveld Nic. Ramaekers, koos bewust voor Jean als zijn pianoleraar op het conservatorium. “Jean heeft heel duidelijk aan de wieg van mijn carrière gestaan en heeft me op muzikaal gebied veel geleerd. Hij was een personality, een pianist/begeleider van wereldfaam en had een uitgesproken mening. Hij had tijd en aandacht voor zijn leerlingen en nodigde ons geregeld uit om in het koetshuis te komen musiceren. Hij was trots op zijn leerlingen en bracht die dan ook onder de aandacht van zijn vele connecties binnen de muziekwereld. Mede op zijn voordracht was ik reeds op 24-jarige leeftijd pianodocent aan het conservatorium. Hij was dan ook enigszins teleurgesteld dat ik niet als pianist maar als dirigent verder ging.” (Hennie heeft carrière gemaakt o.a. als dirigent van de Maastrichter Staar, de Koninklijke Harmonie Sainte-Cécile uit Eijsden en Harmonie St Michaël uit Thorn). Niet alleen door zijn internationale ervaring als pianist/begeleider, maar ook door zijn invulling van de lessen was hij bij velen een gewaardeerd docent; hij was niet alleen bezig met piano en muziek maar legde links naar de diversiteit in de kunst. Jean was zeer breed in kunst geïnteresseerd; architectuur, literatuur, schilderkunst of beeldhouwkunst, hij kon er boeiend over ver-

1970. Voor het koetshuis v.l.n.r. Ina, Claudia, Jean.

tellen en probeerde iets van zijn visie mee te geven. Zijn leerlingen werden door hem attent gemaakt op al deze vormen van kunst en werden meegenomen naar musea of kregen uitgebreid advies over bezienswaardigheden van een aanstaande vakantie. Ging je bijvoorbeeld richting Düsseldorf dan moest je zeker Insel Hombroich bij Neuss bezoeken. Hij maakte met zijn studenten weleens een uitstapje naar Luik waar dan in ieder geval ook een bezoek moest worden gebracht aan de St.-Bartholomeüskerk.

In deze kerk staat namelijk één van de hoogtepunten van de Maaslandse kunstnijverheid: de doopvont van Reinier van Hoei van begin 12de eeuw. Hij kon zich dan ook hogelijk verbazen wanneer bleek dat men niet op de hoogte was van kunstschaten in de omgeving: "Quelle époque, quelle époque???" (In wat voor tijdperk leven wij?), zo dichtbij en jullie zijn er nooit geweest?! Dat Jean bij zijn studenten populair was, bleek ook toen zij hem voor zijn zeventigste verjaardag een surpriseconcert aanboden in

Kên d'r hön nog

1968. In de Brouwerij. V.l.n.r Jean, Egide Kengen, Ina, Deken Hoogers, Kapelaan Thijssen.

Le vieux Moulin van Wil Reintjens in Eben-Emael. Tijdens dit concert leerde zijn zoon Jean-Marc zijn huidige levenspartner Francine Willems (ook oud-leerlinge van Jean) kennen.

Jean hield van gezelligheid, een borrel en een praatje en zocht dit ook in de plaatselijke cafés; in eerste instantie bij Jef van Door (van de Weerd) en later ook bij Lou Smeets, Jan Engelbertink en bij Wil Reintjens in de Brouwerij. Hij dronk graag een wijntje, een portje, een borrel

of gewoon een biertje. In de dorpsgemeenschap droeg hij zijn steentje bij aan kunst- en muziekgerelateerde activiteiten. Samen met Jan van Caldenborgh organiseerde hij een busreis naar Parijs waar veel dorpsgenoten aan deelnamen; Jan organiseerde vervoer en verblijf en Jean maakte een overzicht van de te bezichtigen kunstschaten. Door de orgelstichting Philippe Le Picard werd nooit tevergeefs een beroep op hem gedaan en hij hielp bij het organiseren van concerten en

het contacteren van organisten. Jean had zelfs een sleutel van de kerk zodat hij ook af en toe op het orgel kon gaan spelen. In de jukebox in de Brouwerij stond een plaatje getiteld: "plaatselijk pianist". Kant A bevatte Für Elise (Beethoven), kant B Liebestraum nr 3 van Franz Liszt. Uitvoerend musicus: Jean Antonietti.

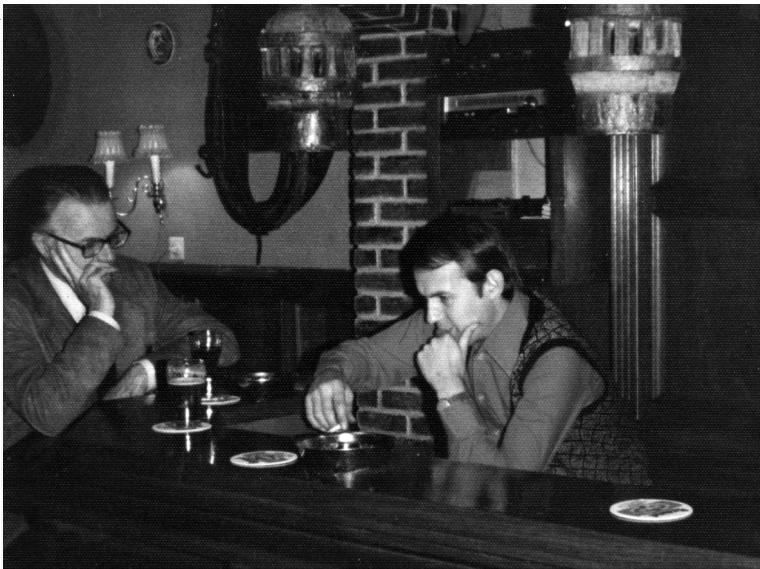
In 1973 werd gestart met de bouw van het huis aan de HOLEGRACHT 1 (thans woning van Mark Dassen en Bianca Ramakers). Om de vleugel een prominente plek te geven, kon de trap pas geplaatst worden nadat de vleugel in een aparte kamer op de eerste verdieping op zijn plaats stond. Jean-Marc heeft later, na de dood van Jean en toen het huis verkocht werd, een

stuk uit het dak moeten zagen om de vleugel, die nu in de woonkamer van Jean-Marc en Francine staat, te kunnen verhuizen.

In 1974 was het huis gereed en verhuisde Jean met zijn vrouw, die toen al geruime tijd ernstig ziek was, naar de HOLEGRACHT.

In oktober van dat jaar overleed zijn echtgenote. Met zijn zoon Jean-Marc ging hij drie maal per week naar Jan Engelbertink (café de Keizer) voor de warme maaltijd; ze konden met de gezinspot mee-eten. Ook kookte Jean wel eens zelf en hij liep dan even over naar het café bij Lou Smeets om een kannetje port of cognac te halen wanneer dit het recept ten goede kwam. Na het diner gingen ze dan vaak nog even een kopje koffie drinken in het café.

Zijn nieuwe levensgezellin Henriëtte Pluijmaeckers (door hem steevast "Pluim" genoemd) had hij leren kennen in het ziekenhuis te Maastricht; zijn vrouw werd tijdens haar ziekte door haar verpleegd. "Pluim" bracht weer meer regelmaat in het huishouden. Jean-Marc werd er nu door telefoonsignalen op geattendeerd dat het eten was opgediend: ging rond etenstijd de telefoon over in, wat zij het hoofdkwartier (café Smeets, later Spronck) noemden, dan werd bij de eerste twee signalen niet opgenomen, stopte de telefoon dan met rinkelen dan was het Jean die zijn zoon liet weten dat het eten op tafel stond. Met Henriëtte maakte Jean vele culturele reizen: Israël, Engeland, Duitsland, Italië, Frankrijk en

± 1980. Jean aan het buffet bij Lou Smeets.

Kên d'r hön nog

Zwitserland. Jean had geen rijbewijs dus gereisd werd per bus, trein of vliegtuig. Naar het conservatorium ging hij meestal met de fiets. Als het regende trok hij zijn regenpak aan over de voor hem karakteristieke stropdas en colbert. Toen, op latere leeftijd, het fietsen wat moeilijker werd, kocht hij een fiets met hulpmotor (Spartamet).

Op 29 april 1980, aan de vooravond van haar verjaardag, behaagde het de koningin, om Jean op te nemen als Ridder in de orde van Oranje-Nassau. Burgemeester van Laar nam de honneurs waar.

Burgemeester van Laar, Harie van Hooren, wethouder Michel Debats van onderwijs en cultuur van Maastricht, Mathieu Pinckaers, Jeu Castermans.

Ter afsluiting is het woord aan kunstschilder Hans Mulder:

“Jean had veel parate kennis en het was zeer interessant om met hem over kunst te filosoferen. Hij kende de plaatsen waar de diverse kunstschatten te bezichtigen waren. Eenmaal vroeg hij me welke schilder mij zoal inspireerde. Ik antwoordde: Max Beckman.”

Jean: “Beckman??Help me eens verder.”

Hans: “Beckman, expressionistisch schilder van begin twintigste eeuw die zich liet leiden door Matthias Grünewald.”

Jean: “Aha, Grünewald, de schilder van het wereldberoemde Isenheimer altaar. Is te bezichtigen in Colmar (Elzas).”

Hans: “Och, twee weken geleden was ik nog in Colmar...”

Jean (hoofdschuddend): “En niet het Isenheimer altaar gaan bekijken ??! HOE KAN DAT NOU...Jongejonge, quelle époque, quelle époque.”

Hans vroeg Jean of hij voor de opening van zijn expositie (augustus 1994) in Le vieux Moulin in Eben-Emael de inleiding wilde verzorgen. Jean wilde dit graag doen en bereidde zich goed voor. Het werd uiteindelijk een verhaal dat zowel leken als professionals boeide. Helaas had zijn ziekte hem toen al in haar greep.

Januari 1994. Jean en Hans Mulder.

Het was zijn laatste actieve bijdrage aan de kunst. Jean stierf twee maanden later, op 16 oktober 1994.

Paul Goessens